

EU-budjetista väline tulevaisuuden tekemiseksi

Paine – ja mahdollisuus – uudistaa EU:n budjettia

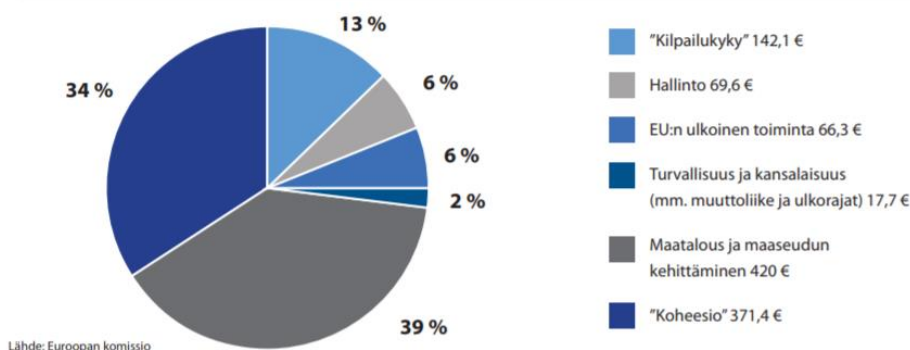
Keskustelut EU:n budjetista ovat olennainen osa unionin tulevaisuutta koskevaa pohdintaa. EU:ta kohdanneet suuret haasteet kuten pakolaistilanne ja turvallisuuskysymykset ovat aiheuttaneet lisämenopaineita EU:n budjettiin ja EU-budjetin varautumismahdollisuudet odottamattomiin tilanteisiin ovat heikot. Lisäksi Ison-Britannian tuleva EU-ero antaa sysäyksen miettiä EU:n budjettia ja sen prioriteetteja uudella tavalla.

Ideaalitulanteessa EU:n rahoituskehyksiä koskeva keskustelu lähtisi liikkeelle määrittelemällä ne asiat, jotka tulisi hoitaa unionin tasolla ja vasta sen jälkeen päätettäisiin niille tarvittava rahoitustaso. Realiteetti on kuitenkin se, että useat EU-jäsenmaat ovat paaluttaneet EU-budjetin suuruuden nykytasolle tai haluavat budjetin pienentämistä ilman brexitin EU:n tuloihin aiheuttaman aukon täyttämistä.

EU:n vuosittaisen budjetin suuruus edustaa noin prosenttia jäsenmaiden yhteenlasketusta bruttokansantulosta ja vuonna 2017 maksusitoumukset olivat yhteensä vajaa 143 miljardia euroa. Jäsenmaiden julkiset menot ovat lähes 50-kertaiset EU-budjettiin verrattuna. Onkin erittäin tärkeää miettiä, miten EU:n yhteinen rahoitus käytetään parhaalla mahdollisella tavalla. Lisäksi tarvitaan realismia odotuksiin, joita unionin budjetilla voidaan täyttää.

EU:n talousarviosta rahoitettavat politiikat

Monivuotinen rahoituskehys 2014–2020 miljardeina euroina

13 %

EU-budjetista käytetään kasvua ja työllisyyttä edistävään kilpailukykyyn

EU-rahoituksen tuotava lisäarvoa

EU:n toimia tai niihin kohdennettuja varoja tulee tarkastella sen mukaan, onko unionin toiminta välttämätöntä tai tehokkaampaa kuin toimet jäsenmaissa tai niiden alueilla. EU-budjettia ei pidä käyttää kansallisesti harjoitetun politiikan aukkojen paikkaamiseen.

EU-rahoituksen ehdollistamista sovelletaan mm. koheesipolitiikassa, jossa rahoituksensaajien pitää vakuuttaa komissio tavoitteistaan ja makrotaloudellisessa ehdollisuudessa EU-rahoitus yhdistetään tehtyihin rakenteellisiin uudistuksiin. Komissio on ehdottanut EU-rahoituksen ehdollistamisesta oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen. Oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen vakauttaa yritysten toimintaympäristöä ja tuo siihen ennustettavuutta. Myös riippumaton oikeusjärjestelmä vahvistaa yritysten oikeudenmukaisia toimintaedellytyksiä.

Rahoitusmalli monimutkainen ja läpinäkymätön

EU-budjetin nykyinen rahoitusmalli on monimutkainen ja läpinäkymätön. EU:n tulot koostuvat unionin omista varoista, joita ovat perinteiset omat varat eli tuontitullit, unionin 0,3 % osuus arvonlisäverotuloista ja jäsenmaiden BKTL:n perustella maksama osuus, joka on selvästi suurin EU-budjetin tulonlähde (n. 70 %). Britannia on neuvotellut aikoinaan itselleen suuren nettomaksajan roolin vuoksi jäsenmaksualennuksen, jonka muut jäsenmaat ovat kattaneet. Myöhemmin muille suurimmille nettomaksajille on myönnetty puolestaan maksualennus Britannian muille jäsenmaille aiheuttaneesta laskusta.

Lisäksi kokonaisuutta monimutkaistavat jäsenmaille kohdennettavat ympäristö- ja ilmastovelvoitteet, jotka jyvitetään BKT:n perusteella eikä aiheuttajan mukaan sekä tutkimus- ja innovaatio-ohjelmiin lisäävät koheesioelementit. Näillä voi olla iso kustannusmerkitys. Nykyistä käytäntöä, jossa eri lainsäädäntöhankkeisiin sisällytetään monenlaisia taloudellisia tukimekanismeja (esimerkiksi päästökaupan huutokauppatulojen jako, taakanjaot), tulee virtaviivaistaa. Taloudellisen tukemisen vaikutus kertaantuu ja kokonaisuus on epäselvä.

EK:n viestit

- EU:n tuoma lisäarvo ei muodostu ensisijaisesti EU-tason rahoituksesta, vaan ennen kaikkea eurooppalaisten toimintapuitteiden luomisesta kuten yhteisistä sisämarkkinoista ja kauppapolitiikasta. EU-rahoitus on kuitenkin tärkeä työväline unionin kehittämisessä ja vastattaessa yhteisiin haasteisiin.
- EU:ssa tarvitaan jäsenmaiden tavoin tiukkaa budjettikuria, mutta EU:n budjetin suuruus ei ole itseisarvo. Viisaasti tehdyt investoinnit voivat tuoda merkittäviä kustannussäästöjä. Nettosaaja/nettomaksajalogiikka on liian yksioikoinen ja kapea-alainen näkökulma EU:n budjettiin. Se korostaa kunkin maan lyhyentähtäimen hyötyjä eikä EU:n yhteistä etua.
- EU:n rahoituskehysten on heijastettava EU:n uusia prioriteetteja. Nykyisellään EU:n rahoituskehysten rakenne vastaa huonosti unioniin kohdistuviin uusiin tarpeisiin ja EU:n tavoitteeseen lisätä työpaikkoja, kasvua ja investointeja.
- EU:ssa on keskityttävä aidosti eurooppalaisiin hyödykkeisiin, jotka on tehokkainta tuottaa ja rahoittaa EU-tasolla. Tällaisia ovat mm. eurooppalaisen kilpailukyvyyn vahvistaminen investoinneilla tutkimus- ja innovaatio toimintaan sekä merkittäviiin liikenne-, energia- ja tietoliikennetukiverkoston puuttuviin yhteyksiin. Lisäksi tarvitaan investointeja sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen sekä vakauden edistämiseen EU:n lähialueilla.
- Jos EU:n budjettiin tarvitaan lisäjoustoja, niin haavoittuvammassa asemassa ovat menoerät, joita ei ole jaettu etukäteen jäsenmaille, vaan jotka pohjaavat avoimeen kilpailuun, kuten investoinnit EU:n tutkimus- ja innovaatio-ohjelmaan. Tulevien neuvotteluiden tilannekuvan perusteella Suomen tulisi ottaa EU:n talousarvioon liittyvän edunvalvontansa päätavoitteeksi kasvattaa EU:n tutkimus- ja innovoinnin puiteohjelma Horisontti Euroopan rahoitusta komission ehdotuksesta.
- Nykyisiä osarahoitukseen ja ehdollisuuteen liittyviä sääntöjä on jatkettava ja vahvistettava seuraavalla rahoituskehyskaudella. Ehdotus EU-budjettirahoituksen ehdollistamista oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen jäsenmaissa on tärkeä uudistus.
- Tarvittavaa liikkumavaraa EU:n budjettiin saadaan jättämällä suurempi osa rahoituksesta kohdentamatta etukäteen ja joustavammalla rakenteella. Rahoituksen käyttöä on jatkuvasti tehostettava esim. koheesio politiikassa.
- EU:n talousarvion monimutkaista ja läpinäkymätöntä rahoitusmallia on yksinkertaistettava. Brexitin myötä jäsenmaksualennuksista on päästävä eroon. Toteuttamiskelpoisia uusia tulonlähteitä on vaikea löytää.
- On erittäin tärkeää, että tulevasta pitkän aikavälin rahoituskehuksesta päästään sopuun ennen seuraavia Euroopan parlamenttivaaleja. Muuten on mahdollista, ettei sopua ole vielä saavutettu, kun uuden ohjelmakauden pitäisi alkaa.

Lisätiedot:

Johtava asiantuntija Janica Ylikarjula, puh. 040 560 1275